

Het Grafelijk Domein van Male

De heerlijkheid, vroeger meestal het Park van Male geheten, die zich rondom het bekende kasteel van Male uitstrekte, was gelegen op een half uur gaans van de stad Brugge, in de zuidoosthoek van de gemeente St. Kruis, waarvan het thans een gehucht uitmaakt.

Het Park van Male was begrensd, ten Noorden, tegenover de Watering van de Broek, door de « Zuideren Aerdenburgschen heerweg » of « Hoogweg » (nu de Moerkerkse steenweg), ten Westen, tegenover Sijsele-ambacht of het « Sijseelsche », door de « Gemeene weide en Loo-weide straat », ten Oosten en ten Zuiden door de huidige scheidingslijn van de gemeente St. Kruis met Moerkerke. Sijsele, Oedelem en Assebroek.

Met uitzondering van de noordoosthoek was het domein door het aloude Sijsele-ambacht omsloten. Deze hoek was door de « Maleveldbarm » begrensd, terwijl een tweede evenwijdige barm « de Wateringbarm » opgeworpen was tegenover de Watering Zuid over de Lieve en de grens vormde met de heerlijkheid van Vyve, het huidige Vijvekapelle. Op de kaart gezien, had het Park de vorm van een onregelmatige vijfhoek, met een boogvormige grenslijn langs de kant van de parochie en de heerlijkheid van Sijsele. Deze grenslijn werd, zonder enige onderbreking van paalsteen, door de « Lemiten van de tienden » van St. Kruis in een enkel artikel als volgt vernoemd : « Alzoo van den selven muelen [van Spermalie] langs de Gemeene weede west ende suytwaert bevanghende het parck ende der heerliche de van Maelen tot op Hooghe

Brabant noort jehghens over Ryckeveldedreve ende tot op den suyt oosthouck van Antheunis Zoetaert hofstede... »¹

Daar lag de scheidingslijn met de parochie Oedelem of het Praetsche; de weg die uit Male dorp kwam, « also men te Praetwaert gaet », liep naar het hof van Praet.

Buiten het « besloten Park » liep er een vrije weg, die even breed als de Aerdeburgsche heerweg door « die van Male paisivelik » mocht gebruikt worden. Bezuiden die weg was de Warande van Sijsele of van Male, op het Sijseelsche gelegen; zuidwaarts daarvan, tussen de Warande en de Looweide lag de « Malenacker »².

De Looweidestraat, welke de zuidwestelijke grens van het Park vormde, liep als een vertakking van de Gemene weidestraat van het leengoed Ter Loo naar de Looweide; de Gemene weidestraat vormde de westelijke grens van het Park tot aan de « Berghen » op de kruising van de « Zuideren Aerdenburgsche heerweg »³.

Haar uitgestrektheid bedroeg naar de ommeloper van 1711 een totale oppervlakte van 1412 gemeten 162 roeden of nagenoeg 625 Ha.; hetzij meer dan een derde van de uitgestrektheid van de huidige gemeente St. Kruis, die op

(1) De tekst luidt verder: « ...van deselve hofstede ende ande noortsijde van de Warande, langs den weghe leden den Crommen Elleboghe west tot ghenouch op den noortwesthouck van de Chartreusen, seven ghemete landts oost, op omtrent een halve roede naer een ouden tronckeecke, daer een pit ende paelsteen gestelt es. » BRUGGE, *Rijksarch.*, Acq., nr 5037, f° 3 (anno 1556). Vgl bovendien: « Item, van daer ghenouch noordtwaert ommekeerende lanx de voornomde halfve wech, voorbij die Looweede, langhes de middele van Ryckeveldedreve tot den halfven wech ofte strate jehghens Male-warande altoos jehghens Nieuwe Praetsche ». *Ibid.*, Acq. nr 3765, f° 5 v : « Lemiten van de heerliche van Syssele, anno 1560. »

(2) Malenacker en de Looweide liggen op de parochie Oedelem; op de kruising van de « Looweideweg » en de « Holeweg » stond een paalsteen als scheiding van vier parochies: St Kruis, Oedelem, Assebroek en St Catherine. In de XVIIIde eeuw werd de verduisterde « Holeweg of Sysselestrate » opnieuw bruikbaar gemaakt voor het verkeer en een nieuwe paalsteen geplaatst. BRUGGE, *Stadsarch.*, Leenboek a° 1435, f° 17 v°, en *IBID.*, *Rijksarch.*, Sijsele, n° 11, f° 31 v° a° 1748. Deze Holeweg kwam van Sprietwege (herberg de Schrooback) te St Kruis en liep tussen de Warande en Rijkevelde naar de kerk van Sijsele.

(3) De Bergen vormden gedeeltelijk de zuidgrens van de Watering van de Broek.

1680 Ha. 89 a. 64 ca. berekend wordt⁴. Het Maleveld met 237 gemeten 148 roeden of nagenoeg 105 Ha. besloeg ongeveer het zesde van de hele oppervlakte van de heerlijkheid.

Male behoort tot het houtland; de bodem is er zandachtig en dus niet al te best voor de landbouw geschikt, zo bleef heel natuurlijk een grote oppervlakte steeds bebost. Men kan zich nog gemakkelijk de woeste bosstreek van vroeger indenken: het boombos, waar reuzeneiken zich krachtig boven het dicht groeiende struikgewas verhieven, wisselde af met moerassige waterplassen en sompen waar lis en wervenhout weelderig groeiden, of met magere purpere krakkevelden waar geelbloeiende bromstruiken hier en daar vlekten. Brokstukken van dit eeuwenoud landschap zijn tot op onze dagen bewaard gebleven.

Aanvankelijk was al het land gelegen « binnen den parke van Male » grafelijk domeingood; doch stilaan werden percelen ervan door de graaf of door de latere eigenaars berent of verkocht. Aldus bezette de graaf erven en landerijen ten voordele van de St. Baselis kapel, het St. Obrechts gasthuis en het begijnhof « ten Wyngaerde » te Brugge⁵. Het klooster van Petegem bij Deinze bezat er een hofstede met 25 gemeten land, op de Brieversweg gelegen en palende aan « Spikermale » en het goed van de Jakobinessen⁶. Dit laatste klooster — te Assebroek gele-

(4) De ommeloper van 1711 geeft als oppervlakte op: « Somma totalis, hemelsbreede, van alle de lande, bosschen ende meerschen deser heerlijkhede, — alleene gereserveert 't Maelsche veldt dat groot is IIc XXXVII gem. I lijn XLVIII r. ende plaetse alwaer 't gherecht gestaan heeft XVI r. — bedraegt ter nomber van XIc LXXXIII gem. II lijn XCVIII r. ».

(5) « Item, d'une maisoncelle..., elle doit à la chapelle de Saint Baissille de Bruges x s. par an, de rente hiretable », BRUSSEL, *Alg. Rijksarch.*, Rekenkamer, Rolrekening n° 83, a^o 1393. — « ...III gemeten, den Brieverswech ende Male galghe lighet ande noortside... met de oosthende an die van St Obrechtsland ». Cart. van S. Kruis, a^o 1424, f° 73.

(6) « Die van 't clooster van de Jacopinessen in Brugghe van oude tyden 25 gem. proostland... geheeten Spikermale »; verder: « 25 gem. proostland... tusschen het clooster van de Jacopinessen... ande oostzyde die van 't clooster van Peteghem vrylant ande westzyde ». BRUGGE, *Rijksarch.*, Proossche, Reg. n° 33, f° 731 v.

gen — en het naburige Spermalie — op de grens van Malebos — hadden uitgestrekte landerijen en renten op de heerlijkheid⁷. Bovendien waren ontelbare erven en landerijen renten schuldig aan de kerk en de dis van St. Kruis; sommige daarvan waren wel met tien verschillende renten belast en bleven niettemin « contribuable in de costen ende lasten den voorseide parcke jaerlijks opcommende ghelijc ander lant ende huus »⁸.

Graaf Gwijde stond in 1295, 19 gemeten land af, — op de Brierversweg nabij Male leie — aan zijn beide kapelannen die gelast waren met de eredienst in de kapel van Male; dit zijn de latere « Capelrielanden »⁹. In dezelfde hoek bezat de heerlijkheid van Male zelf ook negen gemeten, « Gillekens veld » genoemd; nog op de Brierversweg, maar tegen Sijsleveld, lag « het Schildeken », ook de heerlijkheid toebehorend.

Behalve die schenkingen met godsdienstig doel, waren tal van vervreemdingen door louter economische of financiële beweegredenen ingegeven. Aan rijke poorters en grafelijke gunstelingen werden rechts en links percelen land verkocht. Reeds in de XIIIe eeuw waren de verkopeningen

(7) « Wie Jhan Lambrechtsoone, Ghiselyn Scaerlaken... laten in Male goen te wetene... dat camen voer ons Betrise Beernards ende Caterine haer stiefdochter... ende gaven halm ende wettelicke gifte broeder Jhanne den Knuut ter keerke bouf van Spaermaellen van haren huus ende van haere hofstede licende voer *Sraven porte...* ». — BRUGGE, *Arch. v. Spermalie*, oork. n° 1309.

(8) « ...eender hofstede ghenaeemt 't Couvent met zijn advenante van den lande daermede gaende groot VI gem. landts... liggende in II percheelen... belast met zijn advenante van 6e renten ende lasten hiernaer verclaerst... III s. VIII gr. tsjaers grondrente die men ghelt die van de Jacoppinessen buuten Brugghe ende es een hooftmanschip... Voorts noch met XV gr. tsjaers ghelyke grondrente die men ghelt de obedientie van St Donaes in Brugghe... staende te relieve van dobbel rente teleker veranderinghe; voort... met XVI gr. XVI miten tsjaers ghelyke rente die men ghelt de kerke van Ste Cruas buuten Brugghe; voort noch... belast met XVIII miten sgraven rente; voort noch met III s. ende vyf coppel capoenen die men ghelt jaerlic den disch van Onse Vrouwe in Brugghe; ...voort noch den selven disch V s. tjaers losrente; ...voort noch met XIII s. tsjaers losrente... die men ghelt de scholieren van den Wyngaerde in Brugghe; voort noch met III gr. die men ghelt die van den Eechoutte in Brugghe zonder meer. » BRUGGE, *Rijksarch.*, Fonds Male, Reg. nr 45, f° 113 v.

(9) J. DE SAINT GENOIS, *Monuments anciens...* (Brussel, 1806), p. 842. Zie ook het uittreksel van de Redening van 1296 in Bijlage I.

talrijk ; de belegering van verkochte percelen, onder Gwijde van Dampierre, wijst inderdaad op voorgaande eigenaars van het aanpalende land.

Zo had meester Wouter van Montpellier en zijn zuster Kateline 21 bunder woestijn en weiland aangekocht ; ook Jehan dou Car was eigenaar geworden van 13 bunder 240 roeden grond en « monseigneur Jehan de Messines » verkocht een uitgestrektheid van 41 bunder ; verder kocht de koster die de kapel bediende, 3 bunder en 1 gemet, en aan beide kapelannen werden 19 gemeten afgestaan. Deze vermindering van ongeveer 80 bunder domeingoed bracht een gevoelige daling in de inkomsten van de verpachtingen van het park van Male.

Dit vervreemd domeingoed was vooral in de noordwesthoek, over de Pijpweg langs beide zijden van de Brierversweg gelegen, en tegenaan Sijsele. In de eerste hoek lag de hoeve van Hendrik van « Pudembrouc » en de hoeven « Avignon » en « Mompliers ». Wellicht is de laatste hoevenaam ontleend aan een Lombardische koopliedenfamilie, die zich in de XIIIe eeuw te Brugge kwam vestigen, onder de hoge bescherming van de graaf, van wie ze landerijen afkocht of huurde. De verbrokkeling van het domeingoed was reeds ver gevorderd onder graaf Lodewijk van Male en werd dan voor goed stop gezet, alhoewel de graaf dikwijls meersen en landerijen in bruikleen afstond voor onbepaalde tijd. Zowel de Redening en de oorkonden als het cartularium van de kerk van St. Kruis en dit van de abdij van Spermalie geven ons verscheidene namen op van die dertiende en veertiende eeuwse eigenaars. Naast hofambtenaars zoals : Henric van den Pitte « forier myns heren messagier van Vlaenderen », Henri de Thielt « son courier », Boudene van Caneghem « baillu van Male », Pieter, Lamsen en Willem van den Leene, Pieter Houkart die men hiet de Pratere, de « portierighe van Male », Philippe de Male, Jehan dou Car, Godevart dou Char, Thierry Aloef en Wouter de Zan-

ghere, ontmoeten we ook namen van edellieden en rijke poorters : « maistre Watiers de Montpellier », Jan Breidel, Jan van den Berge « ende joncvrouwe Agniete zyn wyf ». « joncvrouwe Celie weduwe meester Willems Drussaten », Hannekins van den Spikere, Gillis Dop, Jehan Eskincle of Jan Scinkel. De meeste schepenen waren ook grond-eigenaars te Male¹⁰ : Lamsin van Waes, Jacop metten Ghelde, Pieter Heilbode ook Roelboden die men heet van Sinte Cruus ; Jan die Vriese, Jan van Male den scere, Robrecht Ysereel.

Deze enkele voorbeelden tonen aan dat het domeingood van Male reeds in het begin van de XIVe eeuw voor de grootste helft in vreemde handen overgegaan was en dat het — de grote hofsteden daar gelaten — in kleine percelen versnipperd lag.

Het voorbehouden domein van Male werd grotendeels als weiland en bos uitgebaat. De opbrengst was eerst en vooral bestemd voor het grafelijk huishouden op het kasteel en moest voeder voor de paarden en hout voor de verwarming bezorgen. Daar de opbrengst van de meersen echter groter dan de behoeften bleek, was het gewoonte de overtollige weilanden te verpachten of voor een beperkte termijn aan gunstelingen in vruchtgebruik af te staan.

De meersen vormden twee gescheiden groepen, waarvan de ene zich ten Zuidwesten, de andere zich ten Oosten en ten Noordoosten van het kasteel uitstrekten.

De belangrijkste en vruchtbaarste van die beide groepen meersen was de eerste, ten Zuidwesten van het kasteel, bij het goed Nieuwenhove gelegen. De oudst gekende heette men « de Bekesbrouc », reeds in 1368 tot « Beixbrouc » samengetrokken ; in de XVe eeuw valt die oude naam echter geheel buiten gebruik en wordt hij vervangen door

(10) De schepenen van Male dragen in de XIVe eeuw nog de naam : « laten in Male » ; in 1425 dragen ze de titel : « ghezworene laten up tpaerck van Male », en in 1470-1475 wordt gesproken van : « scepenen van onsen gheduchten heer ende prince den hertoghe van Bourgoigne, graeve van Vlaendren ende binnen syne stede ende paercke van Male ».

« Zuudmeersch », die in 1387 voor het eerst aangetroffen wordt¹¹. De naam « Bekesbrouc » is misschien uit te leggen door het feit dat de Maleleie uit die meers gekronkeld komt. De Maleleie is inderdaad de beke van Male ; ze dwarst de grote heerweg, loopt rond het kasteel en vloeit verder over de Brierversweg tussen de Cappelrielanden, Gillekensveld, Bassevelde en het Maleveld, recht het Noorder in, door de Watering van de Broek naar Damme toe.

's Winters kwamen die meersen geregeld onder water ; nochtans werde de Leie — in vredeestijd — regelmatig uitgedolven om het overtollige water af te voeren ; in de jaren 1372-1373 liet de kastelein van Male zelfs grote verbeteringswerken uitvoeren onder toezicht van de watergraaf en de moormeester, broeder Daniël¹². Een twintig jaar later werd een eerste proef van drainering gedaan, om het water langs stenen buizen af te leiden ; de onkosten werden toen ook gedeeltelijk door de aangelande eigenaars gedragen¹³.

Nog meer westwaarts van Beixbrouc « bachten Nieuwenhove » lag een meers van 17 gemeten ; hij heette eerst « Westmeersch », doch werd in de XVe eeuw tot « 's Gravenmeersch » herdoopt¹⁴.

(11) K. DE FLOU, *Woordenboek der Toponymie* (Gent, 1914-1938), v^{1s} Beisebrouc en Zuudmeersch. — « D'un pré de Beisebrouc que on appelle Zuudmersch... ». BRUSSEL, *Alg. Rijksarch.*, Rekenkamer, Rolrekening n° 89, a^o 1400.

(12) Zie bijlage II.

(13) « Item à Maertin et à George Crooc, foveurs, pour faire riolez et fossez pour soindre leauwe des preys de *Beissibrouc* et de le *Cromme-mersch* qui tout nouoyent a mi may as quels fossez et rioles ils ouvrèrent IIII jours... ». BRUSSEL, *Alg. Rijksarch.*, Rekenk., n° 82 (a^o 1392). — « A Laurens le Braure, maçon, pour avoir fait de son mestier seulement III conduis de machonnerie de pierres pour faire widier l'eaue des diz prez... lesquels conduis coustèrent par marchie fait en tache audit Braure XXXII lb. par. dont ceulx qui ont leur terre la entour ont paie XII lb. demeure à paier à Monsieigneur XX lb. » *Ibid.*, n° 81 (a^o 1397).

(14) « Item un aultre pré derriere le Nieuwenhove appellé le Weestmeersch, qui contient XVII mesures ». *Ibid.*, n° 116, a^o 1391 ; zie ook n° 92 (a^o 1358) en 99 (a^o 1373) — « Item, d'un prêt, appellé Gravenmeersche ou Westmeerschs, contenant XVII mesures ». *Ibid.*, n° 14263, a^o 1455.

Oost van de Westmeersch of 's Gravenmeersch lag er een kleine meers van 11 gemeten, die de kromming van de beek volgde en daarom, « de Cromme meersch » genoemd werd. Hoe klein hij ook was — in de rekeningen gewaagt men van « le petit preet » — toch werd hij gesplitst in twee kleinere meersen : de eerste, 7 gemeten groot, werd de « groote Cromme meersch », de andere, 4 gemeten groot, de « kleine Cromme meersch » genoemd ¹⁵.

Tussen de « Cromme meersch » en « Beixbrouc » lag er een bijzonder drassige meers, een echte waterzak, voor dewelke zich lange tijd geen pachters aanboden ; van af 1455 echter komt hij onder de verpachte meersen als de « Zegghemeersch » voor ¹⁶.

De tweede groep meersen was voor een klein deel ten Oosten en voor het overige ten Noorden van het kasteel rondom Bassevelde en Maleveld gelegen. Van minderwaardige hoedanigheid als weiland, telde deze groep de volgende meersen :

De « Gheilincxhouc », — d.i. de « houc » die Gheilinc in cijnspacht genomen of gekregen had — besloeg 10 gemeten ¹⁷. In 1373 werden verschillende meersen gekoppeld verpacht waaruit verwarring omtrent de uitgestrektheid ontstond ; de Gheilincxhouc werd nu met een oppervlakte van 14 gemeten — gevolg van die verwarring — samen met « den Hlau » en de « XXX gemeten » verpacht. Daar de

(15) « Item, le Petit Pré derrière le Nieuwenhove, droit en costé, appellé le Cromme Mers, qui contient XI mesures ». *Ibid.*, nr 116 (a° 1391) ; vgl. verder *Ibid.*, n° 92 (a° 1358 : le petit preet), n° 111 (a° 1386 : le Cromme Mersch). — « ...III mesures de preez des XI mesures d'un pré nommé le Cromme Mersch ». *Ibid.*, n°14263, a° 1456 ; « un pré nommé en flamencq den Grooten Crommen Mersch, contenant sept mesures... un pré qui se nomme en flamencq de Cleene Cromme Mersch, contenant IIII mesures de terre ». *Ibid.*, no 14264 (a° 1493).

(16) « D'ung pret appellé Zegghenmeersch, contenant XVI mesures de terre, lequel nulz ne vouloit affermer ». *Ibid.*, n° 14263 (a° 1455). — « ...le Cromme Mersch joignant a long dudit Zegghenmeersch ». *Ibid.* (a° 1456). De huidige plaatselijke uitspraak van de naam is : « de zaggemeers ».

(17) « Item, dedens Ghelinsouc, X mesures ». *Ibid.*, n° 92 (a° 1358). Vgl. n° 91 (a° 1306 : Item, de Jehan Gailinc... Jehan Ghelinc).

Hau zich Noord van het Maleveld uitstreckte is het waarschijnlijk dat de Gheilincxhouc in dezelfde buurt lag¹⁸.

Zuid van het Maleveld en Oost van het kasteel lag de « Broomsche houc » met een uitgestrektheid van 14 gemeten. Zijn naam is misschien niet identisch met de plaatsnaam « ten Broome » — waar de vergadering van de Watering zuid over de Lieve plaats had, in open lucht te Male, van 1373¹⁹ — maar hij is er ten minste mede verwant. In 1392 wordt de Broomsche houc met Beixbrouc door de ontvanger verward, en die verwarring werd door de volgende ontvanger overgenomen. Toen echter de strenge rekenmeesters van Rijsel om uitleg vroegen en de ontvanger hen liet weten dat die hoek : « est comme marescaille » lazen ze « est nommé marescaille » waaruit dan de nieuwe verkeerde plaatsnaam « Marescaille » ontstond²⁰. In de volgende eeuw kreeg de bosnaam « Helsenbusch » de voorrang, en werd later door de naam « Nedermale » vervangen²¹.

De Broomsche hoek die aanvankelijk 14 gemeten bedroeg, werd in 1373, samen met de « Oost-warande » groot 20 gemeten verpacht. Evenals de Gheilincxhouc onderging de Broomsche houc de gevolgen van de verwarring, en daar de gezamenlijke oppervlakte op 30 gemeten berekend was, werd de Broomsche houc op 10 gemeten geschat. Die 30 gemeten waren mager en onvruchtbaar land, dat verwaarloosd bleef liggen, doch waarop de laten hun koeien lieten

(18) « Item, van Merchiere ende van Meyere ontfanghen van den cheinse van den Hauw, die hont XXIIII ymeten, ende van eenre merchs die men heet de XXX ymeten ende Gheilincx houc, die hout XIII ymeten, dit loopt al LXVIII ymeten, al vercheinst, te weden XXIII lb. » *Ibid.*, n° 99 (a° 1373). In n° 100 (a° 1374) : ...dese vorseide LXVIII ymeten merchen heeft myn here van Vlaendren, Robrechte Merchier ghegheven voor niet », zodat die goederen van dan af uit de rekeningen verdwijnen.

(19) L. GILLIODTS-VAN SEVEREN, *Inventaire des Archives de la ville de Bruges*, II, p. 267. Vgl. ook *La Flandre*, I, p. 385.

(20) « ...terre, laquelle est auprez le bois lez ledit casteel, est comme mares... ». BRUSSEL, *Alg. Rijksarch.*, Rekenk. no 14263 (a° 1456).

(21) « Zeker busch liggende neffens het casteel van Male... groot XXXV ghemeten landts, ghenaeamt de Nedermale ofte Helsenbusch ». BRUGGE, *Rijksarch.*, Burg van Brugge, Denombrement, (a° 1642), fo 5.

grazen. Eerst later vroeg de Rekenkamer van Rijsel om uitleg over die verwaarlozing en de ontvanger verzekerde dat het weideland — dat ondertussen tot 35 gemeten was aangegroeid « is ghelyc maraechs ende den meesten tyd van den jare onder twatre ».

Behalve Gheilincx houc en Broomsche houc, was er een derde meers met houcnaam : « de Boitkinshouc ». Hij mat 7 gemeten en werd in 1373 samen met de « Groene meersch », welke zich noord van het Maleveld langs de Leie uitstreckte, als weiland verpacht. In de volgende jaren werd hij door de klerken regelmatig in de rekeningen vermeld, niet echter zonder dat zijn naam door onachtzaamheid of onkunde gewijzigd werd. Opvolgentlijk schreven de klerken : « Bootkins houc (a^o 1358), Boetkins houc (a^o 1373), Boodkins houc (a^o 1394), Vootkins houc, Voetkins houc (a^o 1455), Voetkins hout, Voetkinshove ». Zo verloor Boitkinshouc zijn eigenlijke naam ; hij verloor echter ook zijn identiteit, want de klerk moest van de 7 gemeten waaruit die hoek bestond bekennen : « l'on ne scet où ilz sont ». Vijftig jaar ging die bekentenis mede, totdat een ondernemende klerk boutweg schreef : « De sept mesures de pré nommé en flameng Boitkin hove l'on ne scet que ce veult estre, ne où elles gisent et pour ce, icy néant »²².

Naast de Broomsche houc, oost van het kasteel dus, was die « Oostwarande », groot 20 gemeten, gelegen. Die partij grensde aan het Maleveld, aldus is het zeer gemakkelijk te verklaren waarom de laten van « den ghemeenen dorpe van Male » haar in pacht namen : hun koeien graasden immers op het Maleveld en liepen zo gemakkelijk verder in dat aanpalende land. Aanvankelijk betaalden ze 11 lb. 11 s. voor de « Oostwarande met de Broomschen houc », doch met de oorlog werd de betaling van de pachtsom verwaarloosd, en nadien weigerden ze nog een duit te betalen voor zulk een heidegrond ; daarbij ze hadden weiland genoeg op de uitgestreckte « Ghemeene wee » of het Male-

(22) BRUSSEL, *Alg. Rijksarch.*, Rekenk., n° 14264 (a^o 1493).

veld. Daar er geen andere pachters opdaagden, kon de kastelein stilaan de opbrengst van dit vage land tot zijn voordeel aanwenden. Nochtans moest hij enige van de best gelegen gemeten weiland afstaan aan de kapelaan, want van oudsher genoten beide kapelannen en de koster samen een jaarlijkse rente van vijf « voeder hoys » op de Oostwarande²³.

Het misbruik van de kastelein ontsnapte echter mettertijd niet aan de rekenmeesters te Rijsel. De kapelaan werd verzocht het bewijs van voorrecht over te leggen; deze liet zich echter gezeggen en de jaren gingen voorbij²⁴. In 1465 werd de eis tot overleg van titels met meer nadruk vernieuwd, zonder dat in de toestand van kapelaan en kastelein verandering kwam, totdat ten slotte de rekenmeesters de voorrechten van « chastelain » met die van « chapelain » verwarden, zodat eindelijk, na een ernstig onderzoek ter plaats door afgevaardigden uit Rijsel, kapelaan — er was toen maar één kapelaan meer — en kastelein in hun oude ingepalmd voorrecht bevestigd werden²⁵.

(23) « Item, delivré as II chapellains de la chapelle de Male, lesquels on doit a eux par an IIII carees. Item, pour le coustre de la chapelle de Male I caree ». *Ibid.*, n° 95 (a° 1368). Vgl. N. DE PAUW, *Jehan Froissart's Cronyke van Vlaenderen*, II (Gent, 1900), blz. 97.

(24) « Dune pasture appelee Bessebrouc avec la Oostgarenne, contenant environ XXXV mesures... lequel pasturaige est le plus du temps en eaue, et aussi au milieu dudit pasturaige l'un des chapellains de Male y a cinq ou six mesures de pasture en la meilleur place, laquelle pasture ne se vent point pour ce que cest le droit du chastelain dy mettre ses bestes ». BRUSSEL, *Alg. Rijksarch.*, Rekenk. n° 14263 (a° 1442). De rekening van het jaar 1458 geeft de volgende kanttekening naast deze post: « Au compte précédent ce receveur estoit chargé d'en faire le prouffit de Monseigneur, de faire apparoir de sa diligence pour quil nappert point des tiltres dudit chappelain quil a; car len dit assez revenues pour faire et celebrer les II messes quil est tenu de faire. Ne soit plus souffert, prendre audit chappelain le prouffit des dits VI mesures de pré... faire le prouffit de Monseigneur et rendre au compte ensuivant ». — Verder: « Ghezien dat in de voorgaende rekeninghe ghelast is gheweest tprofit van de voorseide wee hier af te doene ende dat nu in goede weege is, sy in de naeste rekeninghe tprouffit gherekent int gheele af gheslegen trecht van den cappelaen ». *Ibid.*, no 14263 (a° 1481).

(25) « De la pasture de Male contenant XXXV mesures... de laquelle pasture le chappelain de Male en tient six mesures du meilleur pour son droit selon qu'il a esté accoutumé de long temps et le surplus qui est bon ne se baille à ferme; aussi le tient le chastelain de Male comme émolument de son office et pour ce cy néant ». *IBID.*, no 14264 (a° 1499).

De Oostwarande — soms ook kortweg de « Warande » genoemd, moet niet verward worden met de « Warande van Syssele » ook de « Warande van Male » of de « Grootte warande » genoemd. Die strekte zich langs de zuidoosthoek, op de grenzen van het Park uit. Na de verbeurdverklaring van de heerlijkheid van Sijsele, in het begin van de XIVe eeuw, werd deze heerlijkheid door de ontvanger van het domeingoed van Male beheerd²⁶. Daar Male langs drie kanten aan het Sysseelsche grensde, oefende de graaf er het jachtrecht uit, meer in 't bijzonder op de beboste streep langsheen de grens van Male naar Rijkevelde toe ; dit werd later de Warande van Male genoemd en hoorde bij het leen van Male.

De overige weilanden van de tweede groep, die meer noordwaarts bij Maleveld lagen, waren de « Groene meersch » en « de Hau ».

De « Groene meersch » strekte zich in de hoek, tussen de Maleleie en de « Aardenburgschen heerwech » uit. Hij kwam dikwijls onder water en dankte hieraan zijn levendige groene kleur²⁷. Aanvankelijk was hij 16 gemeten groot ; in 1373 werd Groene meersch en Bootkins houc verenigd doch in 1391 terug afzonderlijk verpacht, maar de Groene meersch telde nog slechts 14 gemeten. Van af de XVe eeuw ontstaat ook hier verwarring : eerst kreeg de Groene Meersch de bijnaam van « Cromme meersch » — waarschijnlijk om zijn grillige vorm —, daarna door een verkeerde lezing werd Groene meersch in « 's Gravenmeersch » herdoopt en zo bleef het. De toenmalige ontvanger herinnerde zich echter nog dat er ergens in de

(26) Zo was « Heinric den Fourier myns here van Vlaenderen » gelast met het opmaken van de rekening van Male en van Sijsele. Het was dan natuurlijk dat het hout voor het herstellen van het kasteel van Male na de Gentse opstand, uit het bos van Sijsele gehaald werd.

(27) Ook Bekesbrouc, die dikwijls onder water kwam, wordt in de rekeningen soms « vers prei » geheten.

buurt een « Groene meersch » bestond en boekte heel eenvoudig « Groene meersch » bij « den Hau »²⁸.

« Den Hau » was, zoals 't Maleveld, een mager weiland; het struikgewas, indien niet bijtijds verwijderd, overgroeide gemakkelijk die grond. Wanneer het land vage bleef liggen, dan lieten de laten er hun koeien op grazen²⁹. In de oude rekeningen was « den Hau » 26 gemeten groot ; in 1371 ontmoeten we echter die zonderlinge post : « Item dedens le Hau XXVI mesures dont on a oste pour fenir « le leed' » XVI mesures, ainsi demeure X mesures ; Item I pré appellé les « XXX mesures » contenans XXVII mesures de ce oste XVIII mesures fenies pour « le leed », ainsi demeure IX mesures »³⁰.

Later verenigd met een ander weiland « Longueleed », telde de Hau amper nog 23 gemeten. « Myn here van Vlaenderen » gaf de Hau met de « XXX ymeten » en Gheilincx houc aan zijn portier Robrecht Merchiere « tot sinen wederroep ». Reeds bij het begin van de XVe eeuw verdwijnen deze drie bovengenoemde weilanden, alsook « de Eecke » uit de plaatsnamenlijst van Male³¹. De Hau hield stand tot aan de vereniging met het overige grafelijk domeingoed rond 1500. Hoewel deerlijk ingekrompen van afmeting en weinig winstgevend, werd de Hau steeds

(28) « Quatorze mesures de prez, appellé le Cromme Mersch, anciennement le Vert Pré ». BRUSSEL, *Alg. Rijksarch.*, Rekenk. no 14263 (a° 1442). « Le Groene Mersch, contenant XIII mesures... lequel est le plus souvent en yauwe ». IBID (a° 1456), « d'un pré, nommé 's Gravenmeersch, contenant XIII mesures... lequel est le plus souvent en eau ». IBID. (a° 1479). Vgl. de kanttekening: « on... a fait rendre et faire recepte sans cause pour ung pré, nommé Groenemersch... ledit pré est compris en la ferme des XL mesures de terre ». IBID. (a° 1464).

(29) « De deux prez contenans chacun XXIII mesures, appelez den Hau, lesquelz sont en ruyne passé longtemps, et y sont les bestes de ceulx de Male, paissans jusque au mois d'Avril, et n'ont point esté louez passé longtemps ». IBID. (a° 1454).

(30) BRUSSEL, *Alg. Rijksarch.*, Rekenk., n° 14263 (a° 1454).

(31) *De Eeck* — een weiland van 15 1/2 gemeten — verdween het eerst uit de lijst van de verpachte meersen. Alhoewel we op het eerste zicht meer aan een bos dan een weiland denken, menen we toch dat de uitleg door K. de Flou gegeven, hier wel de juiste zou kunnen zijn : waterige meersch, vloeibeemd, *de Eeck* was ergens langs de Male leie gelegen. Zie K. DE FLOU, *Over de beteekenis van enkele Toponimen uit Westelijk Vlaenderen* — Versl. Kon. Vl. Akad^o voor Taal en Letterk., 1934, blz. 95-103.

in elke rekening geboekt³². In 1464 werd hij andermaal, samen met de « Groene meersch » verpacht voor een termijn van 18 jaar ; de hele partij wordt goed gesitueerd, doch de oppervlakte staat niet vermeld.

De tweede groep weilanden die in de hoek tussen Maleleie, Maleveld en Malebarm gelegen is, was, met uitzondering van dat langs de Leie, onvruchtbaar ; er diende meer gehakt dan gehooïd te worden ; het werd meestal verwaarloosd. Toen in de XVe eeuw enige partijen bij het goed « Bassevelde » gevoegd werden, lag dat deel van het domeingoed zo verwilderd, dat het volgens de verkoopakte maar « één woestijn » — bruyère... contenant cinquante six mesures, deux lynes soixante cinq verges — was. Het denombrement van 1642 splitst dit « veld » in twee brokstukken waarvan de 11 gemeten naast de Leie als « Peerdebusch » aangeduid werden. Tot een pachthof verenigd staan ze in de XVIIIe eeuw onder de vage landen van « de Verbrande hofstede » vermeld.

Voorheen werden de domeinmeersen gehooïd ; dan was er grote drukte in het Park om al het hooi bijtijds binnen te halen ; er werden zelfs knechten en paarden gehuurd aan de abdij van Spermalie. Het hooi werd in veiligheid gebracht in de voorraadschuur van « Bassevelde » en van « thof te Male », « het Bassecourt » ; een deel was bestemd voor « lhostel » van de graaf te Male en te Brugge en het overtollige werd verkocht³³.

(32) « Du pré nommé en thyois tsgravenmersch contenant XIII mesures de terre ou environ, lequel le plus part du temps est soubz leaue et avecq deux autres prez dont l'un est appelé den Hau et lautre den Groenen mersch, contenant aussi XIII mesures de terre ou environ, avec une cressure de bois y croissant laquelle s'estent du pré nommé en flamencq de Ghemene wee van Spermaille ». BRUSSEL, *Alg. Rijksarch.*, Rekenk. n° 14264 (ao 1495).

(33) « Chy sievent les frais pour faire fauchier et wagnier et mettre en tas le dit fain des prez des sus dits qui montent IIc et II mesures ». *IBID.*, n° 92 (ao 1358) ; « Item pour VIII heux d'avaine lesquels III jumens d'abbie [Spermalie] despendirent pour l'espace de XLII iours, à mener le dit fain... Item donné en courtoisie à II cartons qui le dit fain menerent a II cars d'abbie. *IBID.*, n° 95 (ao 1368) ; Item pour les despens du dit Henri fais en alant du commandement les maîtres del hostel de Gand à Male pour vendre le dit fain... ». *IBID.*, n° 96 (ao 1369) ; « Item pour IX chareters de fain delivrees les XXIII, XXV, XXVIe jour de juillet pour l'ostel de madite dame (madame la Duchoise estant audit lieu de Bruges) ». *IBID.*, n° 114 (ao 1388).

In de XVIe eeuw, toen kapitein Noël Caron naar zijn eigen goeddunken het Park beheerde, wist hij die weilanden tot zijn grootste voordeel te verpachten. Hij stelde zulkdanige pachtvoorwaarden dat zijn kelder wel voorzien werd van vlees en zijn schuur gevuld met hooi, al ten koste van de pachter ; een pachtbrief van 1556 geeft ons hiervan een slaande bewijs.

De bossen van het domein lagen evenals de meersen verspreid. Het grootste en bijzonderste was het Malebos bij het kasteel. Bovendien werd nog vermeld : het bos Bekesbrouc, ook « het Zuudbos » genoemd, ten Zuiden van de meers, tegenaan de zuidgrens ; de Oostwarande en het « Bassevelde busch ». De barm rond het veld opgeworpen was met struikgewas begroeid.

Tot in de XIVe eeuw was een forestier gelast met het toezien van de bossen ; het struikgewas werd na een bepaald aantal jaren afgehouden, in fasselen en bussen gebonden en naar 't Hof van Male gevoerd. Na de woelige oorlogsjaren met Gent bracht men al het hooi en brandhout in zekerheid te Brugge « in een huus dat toebehoord mer Willeme van Namen staande an de Reye by Zinte Jans brughe ». Als de hertog, in 1462, het Kerstfeest in het Prinsenhof hield te Brugge, liet hij het brandhout uit Male halen³⁴. Af en toe werd er ook hout ter plaats verkocht ; de ontvanger rekende voor tienden, 3 deniers als Godspenning ; « trois deniers à Dieu ».

Uit het Malebos haalde men ook al het nodige ruw timmerhout dat verbezigd werd aan de herstelling van poorten, bruggen, torens en daking van kasteel en neerhof ; de balken werden ter plaats op hun vierkant gebracht en het klein hout op afmeting gezaagd³⁵. De oude bomen

(34) « Pour avoir abatut encore VI arbres de kesne audit Bois de Male et les soyer XLII pieches, lesquels XLII pieches furent meneit par les chars de Monseigneur le duc de Bourgogne la nuit de Noël en sa maison à Bruges ». *IBID.*, n° 14263 (a° 1463).

(35) « de VI arbres que grans que petits lesquelz demourerait aprez la refexion de la chapelle, de l'estable et cense de Bassevelde... D'unq

werden bijtijds door jong plantsoen vervangen ; hier en daar trof men wel een es aan, doch het was hoofdzakelijk een eikenbos. Rondom het bos liet de kastelein een brede gracht delven om het bos af te zonderen en de vrije toegang te beletten, want de laten kenden de weg tot Malebos te goed.

Het weiland van het voorbehouden domein van Male bedroeg in het geheel 202 gemeten ; samen met « den goede van Nieuwenhove ende Bassevelde » maakt dat 345 gemeten. De vroegste pachters waren voorname edellieden en rijke poorters ; de opgebrachte pachtsom was de rijkste bron van inkomen voor het Park. Doch onder de vrijgevige graaf Lodewijk van Male kwam daar niet veel van in kas ; van de 345 gemeten die hadden moeten verpacht worden, bleven er in 1375 nog nauwelijks 100 gemeten te verpachten ; al het overige had de graaf weggeschonken « om niet », « à son rappel » aan lieve vrienden of trouwe dienaars.

De verbrokkeling van het domein hield met de opkomst van de Bourgondiërs op. De nieuw-ingestelde rekenkamer van Rijsel deed weldra haar invloed gelden. Met scherpe blik werd op het beheer van de ontvanger van Male toegezien ; iedere nalatigheid of toegevendheid in de jaarlijkse verpachtingen moest nauwkeurig worden verantwoord ³⁶.

autre viez arbre vendre à Jehan et Josse de Muenic la somme de 11 bl. lequel arbre estoit d'aepres la porte du castel ». IBID. (a° 1457) ; « pour avoir soyet tous les bois qui furent capets au *Bois de Male*, lesquels on a mit en heuvre à la dite chappelle et à l'oratoire et as deux salles et à la Bassecourt de Male ». IBID. (a° 1463) ; « pour avoir oste et desplante IIIc petis chesnes estant en divers lieux et places de la cite seigneurie où ils ne serroient de rien et jceulx avoir replanté au *grant bois* et ailleurs tout autour de la court, et aussi y avoir planté des épines tout autour contre le bestial ». IBID. (a° 1454).

(36) In 1498 werd een onderzoek ter plaats bevolen, betreffende de *Oostwarande*: « nous vous ordonnons neantmoins, mandons de par nostre Seigneur que le plustot qu'il vous seoit possible, quant y pourrez vacquer, appelez le receveur particulier dudit lieu de Male, vous nous informez bien et deument sur le contenu les dites extraiz assavoir, sur la nature, grandeur et valeur de la pasture de Male et de ceulx qui ont exercé la dite recepte et receu la ferme dicelle pré ». IBID., n° 14264 (a° 1498). — Een lapje grond van 2 gem. dient op-

Het beheer van het domein was voortaan aan gezonde richtlijnen onderworpen, doch aan het verleden was niet te verhelpen. Het aloude domein van Male kon in zijn vroeger luister niet worden hersteld; verminkt zoals het was kon het in de zware onderhoudskosten mettertijd niet voorzien; het bleef een lastpost voor de vorstelijke schatkamer, tot het in 1558 voor de som van 32.000 pd. verkocht werd aan ridder J. Lopez Gallo.

Aldus eindigde het grafelijke tijdperk van het domein van Male.

M. Cafmeyer.

BIJLAGEN

I.

Uittreksel uit de redening van 1296

*C'est le renenghiele Jehan de Tournay, faite à Bruges
Fan de grasce mil cc quatre vins et seze.*

Renenghe le conte del espier de Bruges faite au liu et au jour devant dit [le lundi après le exaltation Sainte Crois] par monseigneur Crestien de Senellenghien, chevalier; somme de se recepte I M. LII lb. XII s. XII d.

Item, pour le hoghinghe XXI heuds VI par heud de forment, CXLVI heud davene mole, III pices VIII par pise de froumage, valent XXXI lb. III s. III d. Item, pour les mesures d'Ostende, XXVIII lb. XV s. VIII d. Item, pour le cens de XXV mesures de tiere Jean le Rous mises a hyretage, XXV d. Item, pour VI mesures de tiere ostees dou fief Basile dou Gardin kil acata à Gillion de Loere, VI d. Item, pour CCXXV mesures de tiere Lambiert le Tonluier dou noviel polre gisant

gezocht te worden: « Item il est assavoir que au trepas de Henry le Forier, Willame le Stoppelare parti comme hoir dudit Henry environ de II mesures de prey lesquels gisent droit au cor du prey de « Beissebrouc » et les as toudir tenez pour rien, dont le chastelain a trouvé par les anchiens que doivent appartenir et soit à Monseigneur ». *IBID.*, n° 83 (ao 1393).

entre Lapscore et Mourkerke, LXXI s. VIII d. Item, pour le cens de XXIX mesures II lignes et XXX verghes de tiere dou polre Pieron Bonin et Alardin Lam pour cascune mesure IIII d., valent IX s. XI d. Item, pour le cens de L mesures II lignes et VII verghes de tiere gisans la endroit del abbé de Vaucieles, pous cascune mesure IIII d., valent XVII s. VIII $\frac{1}{2}$ d., liquele paiera relief après le mort Huon de Capric, moine de Vaucieles. Item, pour III bonniers, une mesure et LXV verghes de wastine les Waskenare en Male, le quele Philippe de Male tient pour VIII d. le bonnier, valent II s., III d. Item, pour V $\frac{1}{2}$ bonniers XIX verghes, ke de pret ke de wastine, gisant ou parc de Male les Westende, pour cascun bonnier VI d., valent XXXIII d. Item, de Jehan Hubrese pour C bonniers de bruière les Tillenghien, VI d. Item, de Jehan dou Car me dame, pour XIII bonniers CC XL verghes de tiere acatée ou parc de Male XIII d. quatre pars d. De Henri le Tailleur pour IX $\frac{1}{2}$ bonniers de bruière VI d. le bonnier, valent IIII s. IX d. Item, de VI mesures de tiere gisans en Santvorde, Audemborc et Bredenai, ki fu Aelis femme Gillion de Poulevorde, convertis de fief en hyretage II s. Item, de XXI bonniers de wastine et de pret gisans à Male, ke maistre Watiers de Montpellier et se suer ont acate, X s. VI d.

Somme de toute ceste recepte I M. CXIX lb. XVII s. $\frac{1}{2}$ d. quarta pars d.

De cou rent il en defaute imparat sour le Bruec XII $\frac{1}{2}$ modii II $\frac{1}{2}$ heud de forment, IX $\frac{1}{2}$ heud, XII pars heud davene dure, CCCCLXXXII heud, XII pars heud davène mole, XV poises $\frac{1}{2}$ quarta pars poises de fromage, valent CXXIII lb. XVIII s. I d. Item, rent il sour le hohinghe dou Bruec en defaute imparat autant de forment davene dure et mole et de fromage ke deseure est dit, valent CXXIII lb. XVIII s. I d. Item, rent il en defaute imparat sour Hanekin Lambiert II $\frac{1}{2}$ poises et VIII pars poises de fromage, valent XXXII s. X $\frac{1}{2}$ d. Item, doné as Beghines de Bruges pour aumosne perpétuele X lb. Item, au canceller de Flandres 1 modium de forment vaut IIII lb. VI s. VIII d. Item, en defaute sour le tiere des moelins dou Dam VI s. Item, pour l'espier refaire cest an, V s. Item, sour maistre Watier de Montpellier et se suer, ki en cest an ne paient nient et en lautre an paieront, X s. VI d. Item, au receveur pour son service XXII lb. Item, rent il en arrerage par non XXXVII lb. III s. V. d.

Tout ce doné et en defaute CCCXXIII lb. VII ½ s.

Ensi demeure DCCLXXXVI lb. XVI s. VII d. quarta pars d.

De ce paiet à Jakemon LX lb. Item, a lui, LX lb. Item, a lui XL lb. Item, a lui CVII lb. Item, a lui, C lb. Item, a lui LXX lb., VII s. III d. Item, a lui, XXX lb. Item, a lui, CXVIII lb. Item, a lui, C lb. Ensi demeure CX lb. IX s. IIII d. De ce paiet a Jakemon C lb.

.....

Conte de le cense de Male faite par Henri le Tailleur, et commença li cense a le Nativité nostre Segneur l'an LXXXVIII et dura par III ans, dont li somme est par an CXL lb.

De cou rent on pour teires et pres mis hors de le cense de pleca XXVII lb. Item, li rabat on pour tiere, ke Jehans dou Car a acaté nouvellement, X lb. XIII s. Item, li rabat on pour XLI bonniers de bruière vendu par monsegneur Jehan de Messines VI lb. Item, rent il sour pre, ke Jehans dou Car acata, XXXVI s. Item, pour XIX mesures de wastine rendu as capelaens pour restor de masures, LII s. Item, sour III bonniers et une mesure te tiere, ke li coustres acata, XL s. Item, pour XXI bonniers de bruyère, ke maistre Watiers de Montpellier et Cateline se suer ont acaté, XII lb. IX s. Tout ce et en defaute LXVIII lb. XII s.

Ensi demeure LXXV lb. VIII s.

Encore doit il del an passe XXXVII lb. I d.

Ensi doit il partout CXII lb. VIII s. I d.

De ce li rabat on pour wagnier le fain de Male, pour fournir en le warrenne, pour coper ausnes et sans planter et pour divers ouvraiges faire, LXIII lb. II d.

Ensi demeure kil doit XLIX lb. VII s. II d. a paier dedens Noël ki vient.

BRUSSEL, Alg. Rijksarch. Rekenkamer, Rol-reken. n° 266. *Rol van de redeninge van 1296*. — Vgl. ook R. MONIER, *Les institutions financières du Comté de Flandre* (Parijs-Rijsel, 1948), p. 84-86.

II.

Rekening van delfwerken te Male (1373)

Dit sijn de coste die ghedaen sijn an die vaert te Male, sident sente Bavendaghe toten XVII dach in Hoymaent int jaer LXXIIJ.

In dens eersten besteedt bij den castelein van Bevren den watergraeve ende broeder Daneele die vaerd te Malen, Pieteren Vaenkine, Jan Snoyaerde, Jan Arbeide' ende haren ghesellen die te diepene van der Spoye te Malen te Bassevelde waerd, C roeden lanc, elke roede om III s. gr.,
 somma XV lb.

Item, besteedt Jan den Hart ende sine ghesellen eene spoye te verlegghene ende damme te makene om die stede droghe te makene daer men se ute ende in dede ende die vorseide damme weder huut te doene ende al taerdewerc ende zoeden te doene up haren cost datter vorseide spoye behouven sal, omme eene somme van VI lb.

Item, van houtte van planken ende van ijsere dat ghebrac an die vorseide spoye ghecocht bij Bouden Blanckaerde XL s.

Item, besteed Lem den Coster, Christiaen Pieters zone, Kempe van der Molen ende haren ghesellen tsant van der scolveringhen te deckene met zoeden C roeden lanc an elke side, coste elke roede IIII gr. somma III lb. XV s.

Item, ghewrocht an die vorseide vaert vore den wintere in dachuren om die ute de welvene ende te zodene Lem de Costre, Wille Pieters zone, Cornel's siin zone, Laure f. Pieters, Kempe van der Molen, Wille van Akeren, Hughe van Diin, Wille f. Boydines, elc XXIIII daghe, over den dach V gr., somma van der daghen C IIIIxx XII daghe, maken in ghelde IIII lb.

Item, Bouden Blanckaerde VIII daghe over den dach V gr. Somma III s. IIII d.

Dachuren ghedaen sint Paesschen.

In den eersten, Lem de Coster XXIX daghe ;
 Hannin f. Pieters XXXIIII ½ daghe ;
 Christiaen f. Pieters XXXVI ½ daghe ;
 Kempe van der Molen XXXVIII ½ daghe ;

Laure Vandiin XXXII daghe ;
 Christiaen Arnoudszone XXXVIII $\frac{1}{2}$ daghe ;
 Coppijn Voernaert XXVIII daghe ;
 Arnoud van Hoyen VII daghe ;
 Hughe Dulle IIII daghe ;
 Pieter Snoeyaert XIII daghe ;
 Jan Snoeyaert VI daghe ;
 Bouden Blanckaert XXIII daghe ;
 Giels uter Botelrien IIII daghe ;

ende over den dach VI gr. ; somma van den daghe II c. IIIIxx
 XVI daghen maken in ghelde VII lb. VIII s.

Item, hebben de castellein, de watergraeve ende de
 moermeester III werven gheweest te Malen om der vaerd
 wille ende telker werven III daghe, over den dach III s.
 IIII d. ; somme IIII lb. X s.

Somma van al : XLII lb. XVI s. IIII d. gr. maken in par. :
 V c XIII lb. XVI s.

BRUSSEL, Alg. Rijksarch. Rekenkamer, Rol-
 reken. n° 2073 ; *Rekening van delfwerken te
 Male (1372-1373)*. — Op de rug : Rekeninghe
 van der vaert van Malen bi Broeder Danel,
 moermester, ghedaen ter redeninghe LXXIII
 te Ghent.